

Investigating the relationship between Internet attitude and Internet addiction with the mediation of the satisfaction of basic psychological needs

Ali rashidi¹, Reyhane manidari², Zahra manidari³

1. Ph.D, Faculty of Management, University of Farabi, Qom, Iran
2. Master of Educational Psychology, Sabzevar Azad University, Iran
3. Master of Management expert, Ferdowsi University, Iran

*Corresponding Author: Ali rashidi, E-mail: Atu.rashidi1370@gmail.com

Abstract

Background and Aim: Today, virtual activities have become one of the main aspects in daily life, and one of the important issues related to this activity, especially for students, is Internet addiction

Methods: This research was conducted with the aim of investigating the relationship between Internet attitude and Internet addiction through the mediation of the satisfaction of basic psychological needs of students of the first secondary school in Sabzevar city. The present research method was descriptive-correlation. For this purpose, a sample of 374 people was selected from among all the students of the first year of high school in Sabzevar city, referring to the Morgan table and the available random sampling method. To collect information, the Internet Attitude Questionnaire of Haqat et al. (2017), the Internet Addiction Questionnaire of Young (1998) and the Basic Psychological Needs Questionnaire of Guardia et al. (2000), all of which had adequate validity and reliability, were used.

Results: The data were analyzed based on Pearson's correlation test and regression. The results showed that there is a positive and significant relationship between Internet attitude and basic needs with Internet addiction, and the correlation coefficient between them was equal to (0.48) and (0.75), respectively. Also, the results of the Sobel test regarding the role of fundamental mediators in the relationship between Internet attitude and Internet addiction were positive and significant.

Conclusion: The results of the current research in reducing and adjusting the use of the Internet should be given to the authorities so that they can do better with the regulation and programs in this regard.

Keywords: Internet attitude, Internet addiction, Basic psychological needs

DOI: 10.22098/pbeo.2023.13884.1033

Received: 2023/09/15

Accepted: 2023/11/05

بررسی رابطه‌ی بین نگرش به اینترنت و اعتیاد به اینترنت با میانجی‌گری رضایتمندی نیازهای بنیادین روان‌شناختی

علی رشیدی^۱، ریحانه منیدری^۲، زهرا منیدری^۳

۱. دکتری، دانشکده مدیریت و حسابداری، پردیس فارابی، دانشگاه تهران، قم، ایران

۲. کارشناس ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه آزاد سبزوار، ایران

۳. کارشناسی ارشد، مدیریت آموزشی، دانشگاه فردوسی مشهد

* نویسنده مسئول: علی رشیدی، رایانامه: atu.rashidi1370@gmail.com E-mail:

چکیده

زمینه و هدف: امروزه فعالیت‌های مجازی به یکی از جنبه‌های اصلی در زندگی روزمره تبدیل شده است و یکی از مسائل مهم مرتبط با این فعالیت به‌ویژه برای دانش‌آموزان اعتیاد به اینترنت است.

روش: این پژوهش باهدف بررسی رابطه‌ی نگرش به اینترنت و اعتیاد به اینترنت با میانجی‌گری رضایتمندی نیازهای بنیادین روان‌شناختی دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه‌ی اول شهر سبزوار انجام شد. روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی-همبستگی بود. بدین منظور از بین کلیه‌ی دانش‌آموزان دوره‌ی اول متوسطه‌ی شهرستان سبزوار، با مراجعه به جدول مورگان و روش نمونه‌گیری تصادفی در دسترس، نمونه‌ای به حجم ۳۷۴ نفر انتخاب شد. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه‌ی نگرش به اینترنت حقایق و همکاران (۱۳۸۷)، پرسشنامه‌ی اعتیاد به اینترنت یانگ (۱۹۹۸) و پرسشنامه‌ی نیازهای بنیادین روان‌شناختی گاردیا و همکاران (۲۰۰۰) که همگی از روایی و پایایی مناسب برخوردار بودند استفاده شد. داده‌ها بر اساس آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین نگرش به اینترنت و نیازهای بنیادین با اعتیاد به اینترنت رابطه‌ی مثبت و معنادار وجود دارد که ضریب همبستگی بین آن‌ها به ترتیب برابر با (۰/۴۸) و (۰/۷۵) بود. همچنین نتایج آزمون سوبل در خصوص نقش میانجی نیازهای بنیادین در رابطه‌ی بین نگرش به اینترنت با اعتیاد به اینترنت مثبت و معنادار بود.

نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش حاضر در راستای کاهش و تعدیل اعتیاد به اینترنت در اختیار مسئولین امر قرار گیرد تا با تنظیم و اجرای برنامه‌ها در این خصوص اقدامات لازم را انجام دهند.

واژه‌های کلیدی: نگرش به اینترنت، اعتیاد به اینترنت، نیازهای بنیادین روان‌شناختی

DOI: 10.22098/pbeo.2023.13884.1033

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۲۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۱۴

مقدمه

در عصر حاضر، اینترنت، نقش بسیار مهمی در روابط مردم سرتاسر جهان ایفا کرده و تأثیر انکارناپذیر خود را در بین جوامع به اثبات رسانده است. به گونه ای که می توان آن را جزئی جدایی ناپذیر از زندگی بیشتر مردم به شمار آورد. افراد در شبکه های مجازی این امکان را پیدا می کنند که آزادانه خود را به دیگران معرفی کنند و به راحتی ویژگی های شخصیتی و اجتماعی خود را نشان داده و با افراد دیگر ارتباط برقرار نمایند، این در حالی است که فلسفه و بنیان پیدایش این شبکه ها، آسان ساختن و کوتاه نمودن مسیر ارتباطی میان افراد جامعه است، گسترش کاربری از این پدیده، پیامدهای مثبت و منفی زیادی در زندگی دارد و در مواردی نیز تبعات غیرقابل گریزی را بر ما تحمیل داشته است (سان، ۲۰۲۰؛ فرنام و قنبرپور گنجاری، ۱۳۹۹؛ ریو، ۲۰۱۸).

گسترش فضاهای مجازی مانند دیگر تحولات و پیشرفت ها، پیامدها و آثار مثبت و منفی گوناگونی را در جامعه و زندگی کاربران این گونه فضاها ایجاد کرده است. مثبت ترین پیامد آن را می توان تسهیل و تسریع ارتباطات و تبادل اطلاعات دانست. منفی ترین پیامد آن را نیز می توان به خطر افتادن حریم خصوصی افراد، منزوی شدن آن ها و ازهم پاشیدگی بنیان خانواده معرفی نمود (حسین پور و عرب مؤمنی، ۱۳۹۶). اما یکی از این پیامدهای منفی می تواند اعتیاد به اینترنت باشد. به این صورت که جاذبه های موجود در شبکه های مجازی ممکن است به استفاده ی بیش از حد از آن بینجامد؛ فرایندی که به ایجاد آسیب اعتیاد به اینترنت منجر خواهد شد (فریبرز، ساروخانی و حضرتی، ۱۳۹۹).

اعتیاد به اینترنت برای اولین بار در سال ۱۹۹۵ توسط گلدبرگ^۱ مطرح گردید. به اعتقاد وی اعتیاد به اینترنت به عنوان الگوی ناسازگار استفاده از اینترنت مطرح هست که منجر به آسیب و آشفتگی معنادار می شود (صالحی عمران و همکاران، ۱۳۹۷). اعتیاد اینترنتی به استفاده افراطی و وسوسه گونه از اینترنت گفته می شود که می تواند باعث ایجاد مشکلات روانی، درسی، شغلی، بیماری های چشمی، تغییر در الگوی خواب، تغذیه و مشکلات اجتماعی مانند ورود به سراچه های مستهجن، هرزه نگاری و نیز اختلال ویریس^۲ رایانه ای شود. آثار چنین اتفاقاتی فقط به حوزه اینترنت محدود نیست، بلکه در دنیای واقعی، ناهنجاری های روانی و کج روی های فردی را سبب می شود (فتحی و همکاران، ۱۳۹۹). اعتیاد به اینترنت به شکل سوء مدیریت در استفاده از این فناوری و استفاده افراطی و خارج از کنترل آن تعریف می شود که با پیامدهای منفی همراه است (موسوی، ۱۳۹۹). به طوری که استفاده اعتیاد گونه از اینترنت با مشکلات روان شناختی همچون افسردگی، اضطراب (موسوی، ۱۳۹۹؛ بون سی وود هی و کالاد، ۲۰۱۷؛ گل و همکاران، ۲۰۱۳) و در دوره تحصیلی با افت تحصیلی همراه است (موسوی، ۱۳۹۹؛ کاس و لویز فرندز، ۲۰۱۶؛ والاکی، ۲۰۱۷).

عوامل زمینه ساز اعتیاد به اینترنت را می توان در سطح فرد، خانواده و جامعه مطرح نمود، همچنین این پدیده در بین گروه های مختلف سنی وجود دارد، نوجوانان در این بین آسیب های بیشتری را در مقایسه با سایر گروه های سنی متحمل می شوند، چراکه مشکلاتی در حوزه تحصیل و ورود به بازار کار و اشتغال را برای این افراد به وجود می آورد (خانجانی، قنبری و نعیمی، ۱۳۹۸؛

1 Reeve

2 Goldberg

3 voyeurism

4 Boonvisudhi T, Kuladee S.

5 Goel et al

6 Kuss D, Lopez-Fernandez

7 Wallace P

فلوروس و سیموس؛ ۲۰۱۳). مطالعه‌ی لنهارت و همکاران (۲۰۰۵) نشان می‌دهد که ۹ نفر از هر ۱۰ نفر نوجوان کاربر فضای مجازی هستند. نتایج پژوهشی دیگر نشان داد که در مقایسه با کل جمعیت نوجوانان، دانشجویان و دانشجوها و دانش آموزان بیشتری استفاده را از سایت‌های شبکه‌های اجتماعی دارند (صادق زاده و همکاران، ۱۳۹۷؛ کاس و گریفیث ۲۰۱۲). مطالعات بیانگر آن هستند که میزانی از اعتیاد به اینترنت و استفاده افراطی از شبکه‌های مجازی در بین گروه‌های سنی نوجوانان و جوانان در ایران رواج دارد. به‌طور مثال یافته‌های یک مطالعه نشان داد که ۲۰/۵ درصد از دانش آموزان اعتیاد به اینترنت خفیف و ۵/۸ درصد اعتیاد به اینترنت شدید دارند (موسوی، ۱۳۹۹).

باین وجود اینترنت می‌تواند منجر به تغییر رفتار شود و می‌تواند نیازهای اطلاعاتی و پژوهشی را به‌عنوان یکی از فناوری‌های آموزشی برطرف کند (مختاری و همکاران، ۱۳۸۹). افراد متناسب با تجارب خود دارای واکنش‌هایی، خواه مثبت یا منفی، نسبت به اینترنت هستند. در قرن ۲۱، نگرش افراد نسبت به استفاده و یادگیری از طریق اینترنت، رشد اقتصادی و آموزشی یک جامعه را تعیین می‌کند. (شعبانی، صادقی، قطبی و رزقه، ۱۳۹۱). دانشمندان با استفاده از مفاهیم روان‌شناختی و جامعه‌شناختی همچون باورها، نگرش‌ها و احساسات، به تجزیه و تحلیل واکنش‌های عاطفی کاربران نسبت به اینترنت اقدام نموده‌اند. نگرش دربرگیرنده‌ی ابعاد شناختی (باورها و عقاید آگاهانه)، ارزشی (عاطفی) و کنشی (رفتاری) است (زکی، ۱۳۹۲). نگرش موجب ایجاد علاقه، حس اعتماد یا عدم آن به رفتار خاص می‌شود. به عبارتی دیگر به نظر آیزن (۱۹۸۵) نگرش به یک رفتار، ارزشیابی مثبت یا منفی در مورد انجام آن عمل است. اگر ارزشیابی فرد از پیامد رفتار خاص، مثبت باشد یعنی نگرش فرد مثبت خواهد بود و بالعکس (مختاری و همکاران، ۱۳۸۹). از آنجا که نگرش تعیین‌کننده‌ی رفتار است، یکی از موضوعات موردعلاقه‌ی پژوهشی در حوزه اینترنت، بررسی نگرش کاربران نسبت به اینترنت است (زکی، ۱۳۹۲).

از طرفی مطالعات قبلی نشان داده است که رضایتمندی از نیازهای روان‌شناختی پیش‌بینی‌شده مهمی برای گرایش اعتیاد به تلفن همراه است. به‌عنوان مثال، یک مطالعه نشان داد نوجوانانی که امنیت روانی پایین دارند، به تلفن همراه به‌عنوان راهی برای ارتباط و دریافت حمایت از دیگران وابسته می‌شوند. و این ممکن است خطر بیشتری برای اعتیاد به تلفن همراه داشته باشد (کیم و نو، ۲۰۱۷). مطالعات نشان داده است سطح نیازهای روان‌شناختی در نوجوانان با نظریه تعیین سرنوشت (خود تعیین گری) سازگار است که نشان می‌دهد سطوح نیازهای روان‌شناختی تا حد زیادی به زمینه‌های اجتماعی بستگی دارد و این زمینه‌ها می‌توانند به نیازهای اساسی روانی افراد پاسخ دهند و آن‌ها را برآورده کنند (سان، ۲۰۲۰؛ دسی و رایان، ۲۰۰۰).

نظریه «خود تعیین گری» توسط رایان و دسی پیشنهاد شد، طبق این نظریه فرد به‌عنوان یک موجود زنده دارای یک سری نیازهای اولیه بوده که این نیازها با توجه به محیط پیچیده‌تر می‌شوند (پورحسین و همکاران، ۱۳۹۸). بر اساس نظریه خودتعیین‌گری، انسان‌ها دارای سه نیاز اساسی روان‌شناختی، ذاتی و جهان‌شمول هستند که عبارت‌اند از نیاز به استقلال عمل، نیاز به شایستگی و نیاز به ارتباط (هاتف و یوسفی، ۱۳۹۸؛ دسی و رایان، ۲۰۱۴، ۱۹۸۵). نیاز به استقلال عمل به تمایل فرد برای پیگیری آزادانه فعالیت‌های خود و نقش خواست و اراده‌ی فرد در انجام کار اشاره می‌کند. نیاز به شایستگی به معنای توانایی فرد برای انجام تکلیف است و اینکه فرد تا چه حد برای رسیدن به اهدافش توانایی دارد و در رسیدن به اهدافش احساس مفید بودن می‌کند و نیاز به ارتباط به معنای رابطه با کسانی است که برای فرد اهمیت دارند و یا از او حمایت می‌کنند (عرب زاده، ۱۳۹۶؛ جنسون و همکاران، ۲۰۱۳).

8 Floros & Siomos

9 Lenhart et al

1 Griffiths

0

1 Kim & Nho

1

1 Janssen et al

2

بر اساس نظریه‌ی خود تعیین گری، بافت اجتماعی بر میزان برآورده شدن نیاز به خودمختاری، شایستگی و ارتباط تأثیر می‌گذارد. نظریه‌ی خودتعیین گری بیان می‌کند که محیط‌های حمایت‌کننده‌ی خودمختاری یعنی، محیط‌هایی که افراد را ترغیب می‌کنند هدف‌های خود را خودشان تعیین و از روش خودشان برای رسیدن به این اهداف استفاده کنند، موجب برآورده شدن این سه نیاز روان‌شناختی اساسی می‌شوند. در مقابل فشار و کنترل، از برآورده شدن نیازهای روان‌شناختی اساسی جلوگیری می‌کند (غلامی و همکاران، ۱۳۹۲؛ ریو، ۲۰۱۸). ارضای این سه نیاز اساسی برای پیشرفت و ارتقای انسان ضروری است. در مقابل هنگامی که فرد در رسیدن به این نیازها ناکام گردد، ناسازگاری شکل می‌گیرد؛ همان‌طور که علم آسیب‌شناسی روانی عنوان می‌کند. (ونتکسیست^۱ و ریان، ۲۰۱۳ به نقل از پورحسین و همکاران، ۱۳۹۸).

هدف این پژوهش تعیین نقش واسطه‌ای رضایتمندی نیازهای بنیادین روان‌شناختی در رابطه‌ی بین نگرش به اینترنت و اعتیاد به اینترنت است. یافته‌های این پژوهش می‌تواند برای مسئولانی که مسئولیت‌های مستقیم و غیرمستقیم در ارتباط با ارتقاء سلامت روان و پیشگیری از آسیب‌های روانی - اجتماعی نوجوانان و جوانان دارند، مؤثر واقع شود.

فرضیات پژوهش

- بین نگرش به اینترنت و اعتیاد به اینترنت با میانجی‌گری رضایتمندی نیازهای بنیادین روان‌شناختی دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه‌ی اول شهرستان سبزوار رابطه‌ی معناداری وجود دارد.
- بین نگرش به اینترنت با اعتیاد به اینترنت دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه‌ی اول شهرستان سبزوار، ارتباط معناداری وجود دارد.
- بین نگرش به اینترنت با رضایتمندی نیازهای بنیادین روان‌شناختی دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه‌ی اول شهرستان سبزوار، ارتباط معناداری وجود دارد.
- بین رضایتمندی نیازهای بنیادین روان‌شناختی با اعتیاد به اینترنت دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه‌ی اول شهرستان سبزوار، رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

روش پژوهش

با توجه به اهداف و فرضیه‌های پژوهش حاضر، این تحقیق از منظر هدف بنیادی و از نظر روش توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. بدین معنی که محقق هیچ تغییری در شرایط موجود نمی‌دهد بلکه تغییرات موردنظر قبلاً صورت گرفته و محقق فقط به اندازه‌گیری و مقایسه آن‌ها پرداخته است. جامعه مورد مطالعه در این پژوهش، شامل کلیه‌ی دانش‌آموزان دوره‌ی اول متوسطه شهرستان سبزوار است که در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ در مدارس این شهرستان مشغول به تحصیل بوده و مجموع این دانش‌آموزان ۱۴۴۸۹ نفر است. حجم نمونه در این پژوهش به شیوه‌ی نمونه‌گیری تصادفی در دسترس انتخاب شد. با مراجعه به جدول مورگان و با توجه به حجم جامعه ۳۷۴ دانش‌آموز دوره‌ی اول متوسطه انتخاب شدند. با توجه به غیرحضوری بودن مدارس بر اثر شیوع گسترده‌ی کرونا، ابزارهای گردآوری اطلاعات به صورت پرسشنامه‌های آنلاین در سایت پرس لاین طراحی شد که با پیگیری‌های انجام شده و همکاری دبیران و دانش‌آموزان گرامی، تعداد ۳۷۴ پرسشنامه کامل شد و سپس مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده هادر دوبخش توصیفی و استنباطی صورت گرفت که در بخش توصیفی به ارائه‌ی جداول فراوانی، میانگین، انحراف معیار و در بخش استنباطی از آزمون‌های آماری متناسب با سطح سنجش متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی استفاده شد.

1 Reeve

3

1 Vansteenkiste

4

ابزارهای گردآوری پژوهش مقیاس نیازهای بنیادین روان شناختی

این مقیاس توسط گاردیا و همکاران (۲۰۰۰) ساخته شده است که میزان احساس حمایت از نیازهای خودمختاری، شایستگی و ارتباط با دیگر آزمودنی ها را می سنجد. این مقیاس شامل ۲۱ ماده است که بر اساس مقیاس هفت درجه ای لیکرتی درجه بندی شده است. ضرایب پایایی حاصل از اجرای آن روی مادر، پدر، شریک رمانتیک و دوستان آزمودنی ها به ترتیب ۰/۹۲، ۰/۹۲ و ۰/۹۲ گزارش شده است. آلفای کرونباخ این ابزار نیز بین ۰/۷۴ تا ۰/۷۹ در نوسان است (گاردیا و دسی، ۲۰۰۷). بشارت و رنجبر کلاگری (۱۳۹۲)، به منظور بررسی روایی سازه از تحلیل عاملی اکتشافی با روش تحلیل مؤلفه های اصلی برای کل ۵۸۴ شرکت کننده در پژوهش استفاده کردند. نتایج چرخش متمایل نشان داد که بین سه عامل ارتباط، خودمختاری و شایستگی ارتباط وجود دارد و ۶۰/۵۳٪ از واریانس کل را تبیین می کنند.

پرسشنامه ی سنجش نگرش افراد نسبت به اینترنت

پرسشنامه ی سنجش نگرش نسبت به اینترنت که حقایق و همکاران (۱۳۸۷) تهیه نموده اند، یکی از ابزارهای معتبر در این زمینه می باشد. این پرسشنامه از چهار بخش و با توجه به زمینه های موضوع مدل IAS مشتمل بر چهار خرده مقیاس احساس خود کارآمدی، مفید دانستن اینترنت، اضطراب اینترنت و لذت بخش بودن اینترنت تنظیم شده که هر خرده مقیاس شامل ده سؤال است و هر سؤال در یک طیف پنج درجه ای (کاملاً موافقم، موافقم، تا حدودی موافقم، مخالفم و کاملاً مخالفم) می باشد. به منظور بررسی روایی این پرسشنامه، از روایی محتوایی استفاده شد. پایایی این پرسشنامه نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۶ محاسبه گردید. (شعبانی، صادقی، قطبی و رزنه، ۱۳۹۱).

پرسشنامه ی اعتیاد به اینترنت

پرسشنامه اعتیاد به اینترنت: پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ (۱۹۹۸) از ابزارهای معتبر در این زمینه می باشد و شامل ۲۰ گویه است که آزمودنی باید بر روی یک مقیاس لیکرت از به ندرت (۰) تا همیشه (۵) پاسخ دهد. نمره ی ۰ تا ۳۰ به عنوان عدم اعتیاد به اینترنت و کاربر معمولی، نمره ی ۳۱ تا ۴۹ به عنوان اعتیاد به اینترنت خفیف، نمره ۵۰ تا ۷۹ به عنوان اعتیاد به اینترنت متوسط و نمره ۸۰ و بالاتر از آن به عنوان نمره ی برش اعتیاد شدید به اینترنت در نظر گرفته شده است (عبدالله زاده و مهران پور، ۱۳۹۵). در طی یک بررسی پایایی این پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۹ محاسبه شده است (گنجی و همکاران، ۱۳۹۵). انسرودی، حسینیان، صالحی و مؤمنی (۱۳۹۲) در پژوهشی شاخص هماهنگی درونی این پرسشنامه یعنی ضریب آلفای کرونباخ را برابر با ۰/۸۸ به دست آوردند.

جدول ۱. پایایی به دست آمده ی ابزارهای پژوهش بر اساس آلفای کرونباخ

پرسشنامه	ضریب آلفای کرونباخ
نگرش به اینترنت	۰/۸۶
نیازهای بنیادین روان شناختی	۰/۸۸

یافته ها

الف) آمار توصیفی

این بخش ویژگی های جمعیت شناختی نمونه آورده شده است و در ادامه با استفاده از شاخص های مرکزی و پراکندگی، چون میانگین، انحراف استاندارد، ماکسیمم، مینیمم و دامنه تغییرات متغیرهای پژوهش مورد بررسی و مقایسه قرار گرفته اند. بر این اساس در ابتدا جنسیت و پایه آزمودنی ها و همچنین میانگین استفاده از اینترنت در طول روز مورد بررسی قرار گرفته است و در ادامه به توصیف نمرات خام می پردازیم.

جنسیت

جدول ۲. توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک جنسیت

جنسیت	شاخص آماری	فراوانی	درصد
دختر		۲۵۳	٪۶۸
پسر		۱۲۱	٪۳۲
مجموع کل		۳۷۴	۰/۱۰۰

مطابق با جدول (۲) ٪۶۸ (۲۵۳ نفر) از نمونه آماری را دختران و ٪۳۲ (۱۲۱ نفر) را نیز پسران به خود اختصاص داده اند.

تفکیک پایه تحصیلی

جدول ۳. توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک پایه تحصیلی

پایه تحصیلی	شاخص آماری	فراوانی	درصد
هفتم		۱۷۹	٪۴۷/۵
هشتم		۱۳۵	٪۳۶/۵
نهم		۶۰	٪۱۶
مجموع کل		۳۷۴	٪۱۰۰

مطابق با جدول (۳) ٪۴۸/۵ (۱۷۹ نفر) از نمونه آماری را دانش آموزان پایه هفتم و ٪۳۶ (۱۳۵ نفر) را نیز دانش آموزان پایه هشتم و ٪۱۶ (۶۰ نفر) از نمونه آماری را دانش آموزان پایه نهم به خود اختصاص داده اند.

میانگین استفاده از اینترنت در طول روز

جدول ۴. توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک ساعات استفاده از اینترنت

ساعت	شاخص آماری	فراوانی	درصد
۱ تا ۲ ساعت		۱۰۳	٪۲۸
۳ تا ۴ ساعت		۹۲	٪۲۵
بیش از ۴ ساعت		۱۷۰	٪۴۷
مجموع کل		۳۷۴	٪۱۰۰

مطابق با جدول (۴) بیشترین فراوانی استفاده از اینترنت با ۴۷٪ مربوط به ۴ ساعت به بالا می باشد. در ادامه یافته های توصیفی عوامل هر یک از متغیرها به همراه عوامل آن در جدول (۵) آورده شده است. رضایت مندی نیازهای بنیادین در این تحقیق دارای سه بعد خودمختاری، شایستگی و ارتباط بود.

جدول ۵. یافته های توصیفی خرده مقیاس های تحقیق

مقیاس	شاخص آماری	میانگین	خطای استاندارد	انحراف استاندارد
نگرش به اینترنت	۸۲/۲۶	۰/۶۶	۱۲/۹۲	
اضطراب	۱۹/۷۴	۰/۱۸	۳/۶۵	
مفید بودن	۲۱/۱۶	۰/۲۰	۳/۹۴	
خودکارآمدی	۲۰/۶۸	۰/۲۰	۳/۹۴	
لذت بخش بودن	۲۰/۶۶	۰/۲۰	۳/۹۰	
نیازهای بنیادین	۴۲/۹۸	۰/۴۷	۹/۲۵	
شایستگی	۱۴/۶۴	۰/۱۸	۳/۵۹	
ارتباط	۱۴/۷۹	۰/۱۸	۳/۶۰	
خودمختاری	۱۳/۵۱	۰/۱۵	۲/۹۳	
اعتیاد به اینترنت	۴۰/۲۱	۰/۵۴	۱۰/۵۴	

ب) آمار استنباطی

آزمون فرضیه های پژوهش

ضریب همبستگی نشان دهنده ارتباط دو متغیر است اما زمانی که به دنبال اثر یک متغیر بر متغیر دیگر هستند نمی توان از آن استفاده کرد. از طرفی گاهی تخمین تغییر در یک متغیر با تغییر متغیر دیگر برای ما مهم است که باز هم ضریب همبستگی نمی تواند تخمینی از این تغییرات ارائه دهد. برای پاسخ به این فرضیه که نگرش به اینترنت و اعتیاد به اینترنت با میانجی گری

رضایتمندی نیازهای بنیادین رابطه دارد باید به سراغ رگرسیون رفت. در رگرسیون یک متغیره که تأثیرپذیر ۷ از سایر متغیرها است متغیر پاسخ (متغیر وابسته) نامیده می شود. متغیر یا متغیرهای که بر یک متغیر پاسخ اثر می گذارند (X) متغیر توضیحی نامیده می شوند. رگرسیون خطی ساده ترین و پرکاربردترین نوع رگرسیون است. به این دلیل آن را ساده گویند چون نمودار آن نشان دهنده یک خط راست است. برای بررسی تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته می توان از رگرسیون تک متغیره یا چند متغیره استفاده کرد. در ابتدای امر ماتریس همبستگی کلی رابطه بین متغیرهای پژوهش در جدول (۶) ارائه شده است.

جدول ۶. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
									۱
									اعتیاد به اینترنت
								۱	۰/۴۸**
									نگرش به اینترنت
							۱	۰/۴۰**	۰/۷۵**
									نیازهای بنیادین
						۱	۰/۲۲**	۰/۸۳**	۰/۴۴**
									خودکارآمدی
					۱	۰/۶۴**	۰/۴۳**	۰/۹۱**	۰/۳۹**
				۱	۰/۴۹**	۰/۵۷**	۰/۳۰**	۰/۷۳**	۰/۴۰**
			۱	۰/۴۳**	۰/۸۹**	۰/۵۵**	۰/۳۷**	۰/۸۶**	۰/۳۶**
									بودن
		۱	۰/۳۶**	۰/۳۵**	۰/۴۴**	۰/۳۹**	۰/۸۶**	۰/۴۶**	۰/۹۲**
	۱	۰/۶۰**	۰/۳۲**	۰/۲۰**	۰/۳۶**	۰/۰۹	۰/۹۰**	۰/۲۹**	۰/۴۷**
۱	۰/۹۱**	۰/۷۳**	۰/۳۴**	۰/۲۶**	۰/۳۸**	۰/۱۴**	۰/۹۶**	۰/۳۴**	۰/۶۰**

(**=(p<0/01)

همان گونه که در جدول (۶) مشاهده می شود بین متغیرهای پژوهش و ابعاد آن ها با یکدیگر رابطه مثبت و معنادار در سطح ۰/۰۱ وجود دارد. حال با توجه به نتایج به دست آمده به ارائه یافته های پژوهش در رابطه با تک تک فرضیه های تحقیق خواهیم پرداخت.

فرضیه اول:

بین نگرش به اینترنت و اعتیاد به اینترنت با میانجی گری رضایتمندی نیازهای بنیادین روان شناختی دانش

آموزان دوره متوسطه اول شهر سبزوار رابطه معنادار وجود دارد.

H0: بین نگرش به اینترنت و اعتیاد به اینترنت با میانجی گری رضایتمندی نیازهای بنیادین روان شناختی دانش آموزان دوره متوسطه اول شهر سبزوار رابطه معنادار وجود ندارد.

H1: بین نگرش به اینترنت و اعتیاد به اینترنت با میانجی گری رضایتمندی نیازهای بنیادین روان شناختی دانش آموزان دوره

متوسطه اول شهر سبزوار رابطه معنادار وجود دارد.

همان گونه که در جدول فوق مشاهده می شود هم نگرش به اینترنت و هم رضایتمندی نیازهای بنیادین بر اعتیاد به اینترنت نقش مثبت و معنادار دارند؛ اما در اینجا ما قصد بررسی این موضوع را داریم که آیا رضایتمندی نیازهای بنیادین به طور میانجی بر رابطه نگرش به اینترنت و اعتیاد به اینترنت اثر می گذارد یا خیر. بدین منظور ما از آزمون سوبل استفاده کرده ایم. آزمون سوبل رویکرد حاصل ضرب ضرایب، روش دلنا یا رویکرد نظریه نرمال هم نامیده شده است. آزمون سوبل برای انجام استنباط در مورد ضریب اثر غیرمستقیم ab، بر همان نظریه استنباط مورد استفاده برای اثر مستقیم مبتنی است. اثر غیرمستقیم ab یک برآورد خاص نمونه از اثر غیرمستقیم در جامعه (TaTb) است که در معرض واریانس نمونه گیری قرار دارد. با داشتن برآوردی از خطای استاندارد ab و با فرض نرمال بودن توزیع نمونه گیری ab می توان یک p-value برای ab به دست آورد. نتایج آزمون سوبل در رابطه با فرضیه اول پژوهش در جدول (۷) نشان داده شده است.

جدول ۷. نتایج آزمون سوبل

متغیر a	متغیر b	ضرایب a	خطای a	ضرایب b	خطای b	نتیجه سوبل
نگرش به اینترنت بر نیازهای بنیادین	نیازهای بنیادین بر اعتیاد به اینترنت	۸/۵۹	۰/۴۰	۲۱/۵۵	۰/۷۴	۱۷/۲۷

همان گونه که در جدول (۷) مشاهده می شود مقدار آماره سوبل برابر با ۱۷/۲۷ بوده که از مقدار $\pm ۱/۹۶$ بزرگ تر بوده و در نتیجه متغیر نیازهای بنیادین در رابطه بین نگرش به اینترنت و اعتیاد به اینترنت دارای نقش میانجی می باشد.

فرضیه دوم:

بین نگرش به اینترنت با اعتیاد به اینترنت دانش آموزان دوره متوسطه اول شهر سبزوار، ارتباط معنادار وجود دارد.

H0: بین نگرش به اینترنت با اعتیاد به اینترنت دانش آموزان دوره متوسطه اول شهر سبزوار، ارتباط معنادار وجود ندارد.

H1: بین نگرش به اینترنت با اعتیاد به اینترنت دانش آموزان دوره متوسطه اول شهر سبزوار، ارتباط معنادار وجود دارد.

در ابتدای امر همان گونه که در جدول (۶) مشاهده می شود نگرش به اینترنت با اعتیاد به اینترنت دارای رابطه مثبت و معنادار می باشد و میزان همبستگی آن ها برابر با (۰/۴۸) می باشد که همبستگی خوبی را نشان می دهد و بنابراین فرضیه فوق تایید می گردد. اما برای بررسی این که کدام یک از ابعاد نگرش به اینترنت می تواند نقش مؤثری در پیش بینی میزان اعتیاد به اینترنت ایفا کند از

روش رگرسیون خطی استفاده شد. اولین آزمون، تست مدل کلی است. در واقع اگر حداقل یکی از متغیرهای پیش بین تحقیق،

روی متغیر ملاک، اثر معنادار داشته باشد، مدل پژوهشگر تأیید می گردد.

جدول ۸. نتایج رگرسیون عوامل نگرش به اینترنت بر اعتیاد به اینترنت

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	R	R ²	R ² _{adj}	sig
رگرسیون	۱۰۱۹۴/۱۴۳	۴	۲۵۴۸/۵۳۶	۳۰/۱۰	۰/۴۹	۰/۲۴	۰/۲۳	۰/۰۰۰
باقیمانده	۳۱۲۴۲/۱۷۰	۳۶۹	۸۴/۶۶					
کل	۴۱۴۳۶/۳۱۳	۳۷۳						

همان طور که در جدول مشاهده می شود مقدار sig کمتر از ۰/۰۵ شده است که نشانه معنی دار بودن مدل رگرسیون است؛ یعنی حداقل یکی از متغیرهای پیش بین بر متغیر ملاک تأثیر معنادار دارد.

شاخص R^2 (ضریب تعیین چندگانه): این شاخص مشخص می کند که چند درصد از تغییرات متغیر ملاک توسط متغیرهای پیش بین تبیین می شوند؛ به عبارت دیگر متغیرهای پیش بین چند درصد توانایی برازش متغیر وابسته را دارند. در این پژوهش مقدار R^2 برابر ۰/۲۴ شده است به این معنا که چهار عامل تشکیل دهنده نگرش به اینترنت ۰/۲۴ درصد توانایی پیش بینی اعتیاد به اینترنت را دارند و درصد باقیمانده مربوط به خطای پیش بینی می باشد.

شاخص R^2_{adj} (ضریب تعیین تصحیح شده): این شاخص توانایی پیش بینی متغیر وابسته را توسط متغیرهای پیش بین در جامعه بررسی می کند و در واقع با کمی تعدیل، نمونه را به تمام جامعه بسط می دهد.

با توجه به معنادار بودن کل مدل، اکنون باید بررسی کرد که کدام یکی از ضرایب صفر نیست و یا به عبارت دیگر کدام متغیر یا متغیرها اثر معنادار در مدل دارند. به این منظور از آزمون t استفاده می شود.

جدول ۹. ضرایب استاندارد، غیراستاندارد و آماره تی متغیرهای وارد شده در معادله رگرسیون

متغیر پیش بین	ضرایب رگرسیون		t آماره	سطح معناداری
	استاندارد نشده	استاندارد شده		
مقدار ثابت	۶/۹۸		۲/۲۴	۰/۰۲
خودکار آمدی	۰/۶۴	۰/۲۴	۳/۷۲	۰/۰۰۰
مفید بودن	۰/۱۴	۰/۰۵	۰/۴۶	۰/۶۴
اضطراب	۰/۵۸	۰/۲۰	۳/۶۰	۰/۰۰۰
لذت	۰/۲۵	۰/۰۹	۰/۹۳	۰/۳۵

همان طور که نتایج جدول نشان می دهد عوامل نگرش به اینترنت بر اعتیاد به اینترنت در سطح ۱ درصد تأثیر معنادار را دارند که از بین این عوامل متغیرهای خودکار آمدی و اضطراب و لذت قادر به پیش بینی اعتیاد به اینترنت می باشند و با بهبود این عوامل اعتیاد به اینترنت بهبود می یابد.

فرضیه سوم:

بین نگرش به اینترنت با رضایتمندی نیازهای بنیادین روان شناختی دانش آموزان دوره متوسطه اول شهر سبزوار ارتباط معنادار وجود دارد.

H0: بین نگرش به اینترنت با رضایتمندی نیازهای بنیادین روان شناختی دانش آموزان دوره متوسطه اول شهر سبزوار ارتباط معنادار وجود ندارد.

H1: بین نگرش به اینترنت با رضایتمندی نیازهای بنیادین روان شناختی دانش آموزان دوره متوسطه اول شهر سبزوار ارتباط

معنادار وجود دارد

در ابتدای امر همان گونه که در جدول (۶) مشاهده می شود نگرش به اینترنت با نیازهای بنیادین روان شناختی دارای رابطه مثبت و معنادار می باشند و میزان همبستگی آن ها برابر با (۰/۴۰) می باشد که همبستگی خوبی را نشان می دهد

و بنابراین فرضیه فوق تائید می گردد. اما برای بررسی این که کدام یک از ابعاد نگرش به اینترنت می تواند نقش مؤثری در پیش بینی نیازهای بنیادین ایفا کند از روش رگرسیون خطی استفاده شد. اولین آزمون، تست مدل کلی است. در واقع اگر حداقل یکی از متغیرهای پیش بین تحقیق، روی متغیر ملاک، اثر معنادار داشته باشد، مدل پژوهشگر تأیید می گردد.

جدول ۱۰. نتایج رگرسیون عوامل نگرش به اینترنت بر نیازهای بنیادین

مدل	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	R	R ²	R ² _{adj}	sig
رگرسیون	۶۹۵۵/۶۶۷	۴	۱۷۳۸/۹۱۷	۲۵/۷۰	۰/۴۶	۰/۲۱	۰/۲۰	۰/۰۰۰
باقیمانده	۲۴۹۵۸/۱۶۲	۳۶۹	۶۷/۶۳					
کل	۳۱۹۱۳/۸۲۹	۳۷۳						

همان طور که در جدول مشاهده می شود مقدار sig کمتر از ۰/۰۵ شده است که نشانه معنی دار بودن مدل رگرسیون است؛ یعنی حداقل یکی از متغیرهای پیش بین بر متغیر ملاک تأثیر معنادار دارد.

شاخص R² (ضریب تعیین چندگانه): این شاخص مشخص می کند که چند درصد از تغییرات متغیر ملاک توسط متغیرهای پیش بین تبیین می شوند؛ به عبارت دیگر متغیرهای پیش بین چند درصد توانایی برازش متغیر وابسته را دارند. در این پژوهش مقدار R² برابر ۰/۲۱ شده است به این معنا که چهار عامل تشکیل دهنده نگرش به اینترنت ۰/۲۱ درصد توانایی پیش بینی نیازهای بنیادین را دارند و درصد باقیمانده مربوط به خطای پیش بینی می باشد.

شاخص R²_{adj} (ضریب تعیین تصحیح شده): این شاخص توانایی پیش بینی متغیر وابسته را توسط متغیرهای پیش بین در جامعه بررسی می کند و در واقع با کمی تعدیل، نمونه را به تمام جامعه بسط می دهد.

با توجه به معنادار بودن کل مدل، اکنون باید بررسی کرد که کدام یکی از ضرایب صفر نیست و یا به عبارت دیگر کدام متغیر یا متغیرها اثر معنادار در مدل دارند. به این منظور از آزمون t استفاده می شود.

جدول ۱۱. ضرایب استاندارد، غیراستاندارد و آماره تی متغیرهای وارد شده در معادله رگرسیون

متغیر پیش بین	ضرایب رگرسیون		t آماره	سطح معناداری
	استاندارد نشده	استاندارد شده		
مقدار ثابت	۱۹/۴۸		۶/۹۹	۰/۰۰۰
اضطراب	۰/۴۳	۰/۱۷	۳/۰۲	۰/۰۰۳
لذت	۰/۲۳	۰/۲۹	۰/۹۴	۰/۳۴
مفید بودن	۱/۲۹	۰/۵۴	۴/۷۵	۰/۰۰۰
خودکار آمدی	۰/۳۷	۰/۱۶	۲/۴۵	۰/۰۱

همان طور که نتایج جدول نشان می دهد عوامل نگرش به اینترنت بر نیازهای بنیادین در سطح ۱ درصد تأثیر معنادار را دارند که

نشان از پیش بینی مثبت این عوامل در نیازهای بنیادین دارد و با بهبود این عوامل نیازهای بنیادین بهبود می یابد.

فرضیه چهارم:

بین رضایتمندی نیازهای بنیادین روان‌شناختی با اعتیاد به اینترنت دانش آموزان دوره متوسطه اول شهرستان سبزوار رابطه معناداری وجود دارد.

H0: بین رضایتمندی نیازهای بنیادین روان‌شناختی با اعتیاد به اینترنت دانش آموزان دوره متوسطه اول شهرستان سبزوار رابطه معناداری وجود ندارد.

H1: بین رضایتمندی نیازهای بنیادین روان‌شناختی با اعتیاد به اینترنت دانش آموزان دوره متوسطه اول شهرستان سبزوار رابطه معناداری وجود دارد.

در ابتدای امر همان‌گونه که در جدول (۶) مشاهده می‌شود نیازهای بنیادین روان‌شناختی با اعتیاد به اینترنت دارای رابطه مثبت و معنادار می‌باشند و میزان همبستگی آن‌ها برابر با (۰/۷۴) می‌باشد که همبستگی خوبی را نشان می‌دهد و بنابراین فرضیه فوق تائید می‌گردد. اما برای بررسی این که کدام یک از ابعاد نیازهای بنیادین می‌تواند نقش مؤثری در پیش‌بینی میزان اعتیاد به اینترنت ایفا کند از روش رگرسیون خطی استفاده شد. اولین آزمون، تست مدل کلی است. در واقع اگر حداقل یکی از متغیرهای پیش‌بین تحقیق، روی متغیر ملاک، اثر معنادار داشته باشد، مدل پژوهشگر تأیید می‌گردد.

جدول ۱۲. نتایج رگرسیون عوامل نیازهای بنیادین بر اعتیاد به اینترنت

مدل	مجموع مجزورات	درج ه آزادی	میانگین مجزورات	F	R	R ²	R ² _{adj}	sig
رگرسیون	۳۶۰۸/۶۹۴	۳	۱۲۰۲/۸۹۸	۸۳/۹۶۴	۰/۹۳	۰/۸۷	۰/۸۷	۰/۰۰۰
باقیمانده	۵۳۴۹/۶۱۹	۳۷۰	۱۴/۴۵۸	۱	۰	۰	۰	۰
کل	۴۱۴۳/۳۱۳	۳۷۳						

همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود مقدار sig کمتر از ۰/۰۵ شده است که نشان معنی‌دار بودن مدل رگرسیون است؛ یعنی حداقل یکی از متغیرهای پیش‌بین بر متغیر ملاک تأثیر معنادار دارد.

شاخص R² (ضریب تعیین چندگانه): این شاخص مشخص می‌کند که چند درصد از تغییرات متغیر ملاک توسط متغیرهای پیش‌بین تبیین می‌شوند؛ به عبارت دیگر متغیرهای پیش‌بین چند درصد توانایی برازش متغیر وابسته را دارند. در این پژوهش مقدار R² برابر ۰/۸۷ شده است به این معنا که سه عامل تشکیل‌دهنده نیازهای بنیادین روان‌شناختی ۰/۸۷ درصد توانایی پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت را دارند و درصد باقیمانده مربوط به خطای پیش‌بینی می‌باشد.

شاخص R²_{adj} (ضریب تعیین تصحیح‌شده): این شاخص توانایی پیش‌بینی متغیر وابسته را توسط متغیرهای پیش‌بین در جامعه بررسی می‌کند و در واقع با کمی تعدیل، نمونه را به تمام جامعه بسط می‌دهد.

با توجه به معنادار بودن کل مدل، اکنون باید بررسی کرد که کدام یکی از ضرایب صفر نیست و یا به عبارت دیگر کدام متغیر یا متغیرها اثر معنادار در مدل دارند. به این منظور از آزمون t استفاده می‌شود.

جدول ۱۳. ضرایب استاندارد، غیراستاندارد و آماره تی متغیرهای وارد شده در معادله رگرسیون

متغیر پیش‌بین	ضرایب رگرسیون		t آماره	سطح معناداری
	استاندارد نشده	استاندارد شده		
مقدار ثابت	۲/۳۵۵		۲/۲۹۱	۰/۰۲
خود مدیریتی	۰/۱۰۹	۰/۰۳	۰/۶۲	۰/۵۳۱

ارتباط	۳/۰۵۶	۱/۰۴	۳۶/۸۹	۰/۰۰۰
شایستگی	۰/۴۰۱	۰/۱۳	۰/۴۱	۰/۰۱۶

همان طور که نتایج جدول نشان می دهد عوامل نیازهای بنیادین روان شناختی بر اعتیاد به اینترنت در سطح ۱ درصد تأثیر معنادار دارند که از بین این عوامل شایستگی و ارتباط دارای ضریب مثبت و معنادار و ارتباط بدون سطح معناداری معتبر می باشند.

بحث و نتیجه گیری

هدف این پژوهش تعیین نقش واسطه ای رضایتمندی نیازهای بنیادین روان شناختی در رابطه ی بین نگرش به اینترنت و اعتیاد به اینترنت بود که در ادامه پس از بررسی فرضیه های پژوهش، نتایج پژوهش با نتایج مطالعات پیشین مقایسه و در نهایت پیشنهادهایی در این خصوص ارائه خواهد شد.

در رابطه با فرضیه اول پژوهش همان گونه که نتایج فصل چهارم نشان داد متغیر نیازهای بنیادین در رابطه بین نگرش به اینترنت و اعتیاد به اینترنت دارای نقش میانجی می باشد، بنابراین نیازهای بنیادین روان شناختی می تواند در ارتباط با نگرش به اینترنت و اعتیاد به اینترنت به طور مثبت اثرگذار باشد به عبارت دیگر ارضای این نیاز اساسی برای پیشرفت و ارتقای انسان ضروری است و در طبق تحقیقات در صورت ناکام ماندن فرد در رسیدن به این نیاز ناسازگاری شکل می گیرد (ونتکیست و رایان، ۲۰۱۳ به نقل از پورحسین و همکاران، ۱۳۹۸) و این ناسازگاری اعتیاد به اینترنت را تشدید خواهد کرد.

در تبیین نتیجه به دست آمده در این فرضیه می توان اشاره کرد که در سیستم آموزش و پرورش باید تا جایی که امکان دارد بافت های اجتماعی را تقویت کرد که نیازهای مربوط به شایستگی، خودمختاری و ارتباط را برآورده می سازد (غلامی و همکاران، ۱۳۹۲؛ ریو، ۲۰۰۹)، در حال حاضر اعتیاد به اینترنت مشکلی شایع در میان جوانان و نوجوانان کشورهای مختلف دنیا است (عابدینی، ۱۳۹۵) و بدون اطلاع از عوامل مؤثر در اعتیاد به اینترنت حل این مشکل دشوار و ناشدنی است در فرضیه حاضر به خوبی نتایج نشان می دهد که عوامل نیازهای بنیادین و نگرش به اینترنت دو عامل مؤثر در کاهش و کنترل اعتیاد به اینترنت می باشند که این نتایج با تحقیقات دیگر همچون واحدی و همکاران، ۱۳۹۸؛ مختاری و همکاران، ۱۳۸۹؛ سان و همکاران، ۲۰۲۰؛ آرمی و بولگیر، ۲۰۱۹؛ آرپاچی و همکاران، ۲۰۱۸؛ ایلهان و همکاران، ۲۰۱۶ همسو می باشد.

آرپاچی (۲۰۱۸) در تحقیق خود نشان داد که با افزایش نیازهای دانش آموزان به تسلط، موفقیت و خودمختاری، میزان اعتیاد به اینترنت آن ها کاهش می یابد همچنین سان و همکاران (۲۰۲۰) نیز در تحقیق بر روی نوجوانان چینی این فرضیه را تأیید کردند که ارضای نیازهای روانی می تواند تا حدی رابطه بین روابط والدین و کودک و گرایش به اعتیاد به تلفن همراه را پیش بینی کند. بنابراین با توجه به آنچه گفته شد می توان بر فرضیه اول تحقیق صحه گذاشت و انتظار داشت در صورت بهبود نگرش به اینترنت و ارضای نیازهای بنیادین اعتیاد به اینترنت تعدیل و کاهش پیدا خواهد کرد.

در رابطه با فرضیه دوم تحقیق همان طور که نتایج تحلیل داده ها نشان داد نگرش به اینترنت با اعتیاد به اینترنت دارای رابطه مثبت و معنادار بودند و به عبارتی عوامل تشکیل دهنده نگرش به اینترنت توانایی پیش بینی اعتیاد به اینترنت را داشتند بنابراین فرضیه فوق تأیید می گردد. در تبیین این فرضیه باید گفت که گسترش فضاهای مجازی مانند دیگر تحولات و پیشرفت ها، پیامدها و آثار مثبت و منفی گوناگونی را در جامعه و زندگی کاربران این گونه فضاها ایجاد کرده است که یکی از پیامدهای منفی آن اعتیاد به

اینترنت می باشد و جاذبه های موجود در شبکه های مجازی ممکن است به استفاده ی بیش از حد از آن بینجامد (فریبرز، ساروخانی

و حضرتی، ۱۳۹۹). اعتیاد به اینترنت می تواند موجب مشکلات روان شناختی همچون افسردگی، اضطراب (موسوی، ۱۳۹۹؛ بون-سی وود هی و کالاد، ۲۰۱۷؛ گل و همکاران، ۲۰۱۳) و در دوره تحصیلی با افت تحصیلی همراه شود (موسوی، ۱۳۹۹؛ کاس و لوپز فرندز، ۲۰۱۶؛ والا، ۲۰۱۷). بنابراین برای جلوگیری از این نوع اعتیاد نیز محققان پیوسته به دنبال تحقیق و بررسی بودند که در این میان نگاه برخی از تحقیقات به سمت سوی نگرش به اینترنت بوده است و نشان داده اند که افراد متناسب با تجارب خود دارای واکنش هایی، خواه مثبت یا منفی، نسبت به اینترنت هستند (شعبانی، صادقی، قطبی و رزانه، ۱۳۹۱).

آیزن (۱۹۸۵) معتقد بود که نگرش به یک رفتار، ارزشیابی مثبت یا منفی در مورد انجام آن عمل است به عبارتی در مورد این فرضیه اگر نگرش فرد نسبت به اعتیاد به اینترنت و استفاده نادرست از اینترنت منفی باشد می توان انتظار داشت که میزان اعتیاد به اینترنت تعدیل گردد. در راستای تأیید فرضیه فوق تاکنون مطالعات مختلف صورت گرفته است که چه به صورت مستقیم و چه غیرمستقیم با نتایج این فرضیه همسو بوده است مانند مختاری و همکاران (۱۳۸۹) که نشان دادند افزایش نگرش مثبت و هنجارهای اجتماعی به استفاده از اینترنت منجر به افزایش تمایل به استفاده از اینترنت (عوامل مدل رفتار منطقی) می شود در مطالعه دیگر ایلهان و همکاران، (۲۰۱۶) نشان دادند بین نگرش به اینترنت و اعتیاد به اینترنت دانش آموزان، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ اردوغان (۲۰۰۸) به این یافته دست یافت که تنهایی نوجوانان هم با افزایش استفاده از اینترنت و هم با نگرش به اینترنت مرتبط است. در رابطه با فرضیه سوم تحقیق همان گونه که نتایج تجزیه و تحلیل یافته ها نشان داد نگرش به اینترنت با نیازهای بنیادین روان شناختی دارای رابطه مثبت و معنادار می باشند و عوامل تشکیل دهنده نگرش به اینترنت توانایی پیش بینی نیازهای بنیادین را دارند.

همان گونه که گفته شد نیازهای بنیادین روان شناختی، انرژی لازم برای کمک به درگیری فعال با محیط و پرورش مهارت ها را فراهم می آورد. بر طبق این سازه طیف گسترده ای از رفتارها با ارضای نیازهای بنیادین شکل می گیرند و برای رشد و سلامت و بهزیستی همه ی افراد با وجود فرهنگ های متفاوت ضروری است. نیاز روان شناختی به شایستگی، ارتباط و خودمختاری با ساختار عمیق روان انسان ارتباط دارد. سلامت روان شناختی به ارضای هر سه نیاز خودمختاری، ارتباط و شایستگی وابسته بوده و ارضای یک یا دو نیاز کافی نیست (دسی و رایان، ۲۰۰۰)؛ بنابراین توجه به این نیاز عاملی مهم در دوران تحصیلی به شمار خواهد آمد. از سوی دیگر همان طور که دانشمندان در عرصه های مختلف تأکید کرده اند نگرش عامل مهم در تعیین رفتار فرد است و بازتابی از احساس فرد نسبت به یک موضع می باشد. این سازه در رابطه با اینترنت اشاره به زمینه، پاسخ دهی مثبت یا منفی فرد به اینترنت داشت (لی و همکاران، ۲۰۰۴). این یافته که نگرش به اینترنت با نیازهای بنیادین رابطه دارند با نتایج تحقیقات آرمی و بولگیر (۲۰۱۹) همسو می باشد که دریافته های آن ها دانشجویانی که نگرش های مثبتی داشتند، احساس ارتباط متفاوتی داشتند به عبارت دیگر با بهبود نگرش افراد نسبت به اینترنت، شرکت کنندگان احساس ارتباط بیشتری با دیگران داشته باشند؛ بر طبق تحقیقات دیگر نیز نگرش افراد به اینترنت در احساس تنهایی آن ها اثرگذار است و هر چه قدر نگرش افراد در این زمینه بهبود پیدا کند احساس تنهایی فرد کاهش می یابد و فرد از نظر روانی احساس آرامش بیشتری دارد (اردوغان، ۲۰۰۸).

در رابطه با فرضیه چهارم تحقیق همان گونه که یافته های پژوهش نشان داد نیازهای بنیادین روان شناختی با اعتیاد به اینترنت دارای رابطه مثبت و معنادار می باشند و سه عامل تشکیل دهنده نیازهای بنیادین توانایی پیش بینی اعتیاد به اینترنت را داشتند، بنابراین

فرضیه تحقیق در این رابطه تأیید می گردد. به منظور تبیین فرضیه فوق و یافته به دست آمده در این رابطه باید اشاره کرد که: استفاده از اینترنت و شبکه های اجتماعی مجازی منجر به تغییر در بسیاری از ابعاد زندگی افراد شده است و حتی می تواند باعث تغییر هویت فرهنگی و اجتماعی افراد به خصوص جوانان نیز گردد (شاملی، معتمدی و برجعلی، ۱۳۹۷). بعلاوه مطالعات گسترده نشان داده است

که گرایش اعتیاد به تلفن همراه در نوجوانان می تواند منجر به مشکلات جسمی و روانی از جمله خودکشی، اختلالات خواب، اضطراب، افسردگی و رفاه پایین شود (سان و همکاران، ۲۰۲۰) که همین آثار لازم می داند عوامل محرک و اساسی آن شناسایی شود که در این تحقیق نیازهای بنیادین مورد بررسی قرار گرفت و اثر آن بر اعتیاد به اینترنت تأیید شد.

مطالعات قبلی نیز نشان داده است که رضایتمندی از نیازهای روان شناختی پیش بینی کننده مهم اعتیاد به تلفن همراه است. نظریه تعیین سرنوشت، چارچوبی انگیزشی است که نشان می دهد که چگونه انگیزه فردی ایجاد می شود و سپس بر پیشرفت انسان تأثیر می گذارد. این تئوری بیانگر آن است که اگر یک اجتماع به مدت طولانی نیازهای روانی مردم را برآورده نکند، اشخاص تمایل زیادی به ارضای این نیازها در سایر زمینه های اجتماعی مانند فضای مجازی دارند. این بدان معناست که رضایتمندی نیازهای روان شناختی نه تنها برآیندی از زمینه های اجتماعی است بلکه انگیزه ای درونی است که افراد را به سمت نمایش رفتارهای بیرونی سوق می دهد؛ بنابراین، وقتی زندگی واقعی نتواند نیازهای روانی نوجوانان را برآورده کند، آن ها خلاً درونی و تنهایی خود را با انجام بازی های آنلاین، تماشای فیلم های کوتاه آنلاین یا چت آنلاین پر می کنند (شلدون و همکاران، ۲۰۱۱). نتایج این پژوهش نشان دهنده ضرورت طراحی و اجرای برنامه های پیشگیری از اعتیاد به اینترنت برای دانش آموزان نوجوان و تدوین برنامه ای نظام مند برای اجرای آن در چارچوب فضای آموزشی کشور است. لذا پیشنهاد می گردد نتایج پژوهش حاضر در راستای کاهش و تعدیل اعتیاد به اینترنت در اختیار مسئولین امر قرار گیرد تا با تنظیم و اجرای برنامه ها در این خصوص اقدامات لازم را انجام دهند.

محدودیت های پژوهش

همانند سایر پژوهش های انجام شده، تحلیل ها و نتایج این تحقیق نیز با محدودیت هایی همراه بوده است از جمله: باوجود تلاش های صورت گرفته شده برای اینکه جامعه آماری این پژوهش دربرگیرنده تمام مطالعات مرتبط و صورت گرفته باشد، اما به این دلیل که پایگاه های داده تنها شامل مطالعات ثبت شده می باشند و همچنین دسترسی به برخی از مقالات به دلیل متفاوت بودن زبان امکان پذیر نبود متأسفانه یافته های ارزشمند موجود در این مطالعات در این پژوهش مورد استفاده قرار نگرفت. دیگر محدودیت این تحقیق استفاده از روش های محدود جمع آوری اطلاعات مثل پرسشنامه بود و با بهره گیری از روش های دیگر جمع آوری اطلاعات مانند مشاهده و مصاحبه اطلاعات دقیق تر در حوزه مورد بررسی ممکن بود در اختیار محقق قرار دهد.

منابع

- انسرودی، الناز؛ حسینیان، سیمین؛ صالحی، فاطمه و مؤمنی، فرشته. (۱۳۹۳). رابطه ی بین اعتیاد به اینترنت با تعارض نوجوانان با والدین حمایت اجتماعی ادراک شده چندبعدی و شادکامی. خانواده و پژوهش، ۱۰(۳)، ۹۴-۷۷.
- بشارت محمدعلی و رنجبر کلاگری، الهه (۱۳۹۲). مقیاس ارضای نیازهای بنیادین روان شناختی: پایایی، روایی و تحلیل عاملی. فصلنامه اندازه گیری تربیتی، ۱۴(۴)، ۱۶۸-۱۴۷.
- حسین پور، جعفر و عرب مؤمنی، علی (۱۳۹۶). تأثیر شبکه های اجتماعی مجازی بر هویت نهاد خانواده. برنامه ریزی رفاه و توسعه ی اجتماعی، ۸(۳۲)، ۶۰-۳۳.
- حسین، رضا؛ احسانی، سحر؛ نبی زاده، رضا و انسانی مهر، نرگس (۱۳۹۸). بررسی رابطه ی بین معناداری در زندگی و رضایت از زندگی: نقش واسطه ای سرمایه های روان شناختی، روان شناسی تربیتی، ۸(۴)، ۲۲۵-۲۳۲.
- خانجانی، مهدی؛ قنبر پور، فرشته و نعیمی، ابراهیم (۱۳۹۸). بررسی ارتباط کارکرد خانواده، سبک دلبستگی و سبک های تربیتی والدین با اعتیاد به اینترنت در نوجوانان. فرهنگ مشاوره و روان درمانی، ۱۰(۳۷)، ۱۴۲-۱۲۱.

- زکی، محمدعلی. (۱۳۹۲). اعتبار یابی پرسش نامه نگرش به اینترنت در نمونه‌ای منتخب از دانشجویان. فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، ۳(۳) (پیاپی ۱۱)، ۲۱-۳۹.
- شاملی، محمدحسین؛ معتمدی، عبدالله و برجعلی، احمد (۱۳۹۷). اثربخشی درمان شناختی مبتنی بر ذهن آگاهی بر اعتیاد به بازی‌های اینترنتی با میانجیگری متغیرهای خودکنترلی و هیجان خواهی در نوجوانان پسر شهر تهران. فرهنگ مشاوره و روان‌رمانی، ۹(۳۳)، ۱۶۱-۱۳۷.
- شعبانی، احمد و صادقی، محبوبه و قطبی و رزنه، علی. (۱۳۹۲). نقش دوره کارشناسی کتابداری و اطلاع‌رسانی بر نگرش دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های اصفهان و علوم پزشکی اصفهان نسبت به اینترنت بر اساس مدل IAS. دانش‌شناسی (علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی و فناوری اطلاعات)، ۶(۲۰)، ۵۵-۶۷.
- صادق زاده، رقیه؛ واحدی، حسن؛ درتاج، فریبرز و منشی، غلامرضا (۱۳۹۷). ساخت و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه‌ی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی در نوجوانان. مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی، ۸(۲۴)، ۲۶۴-۲۳۵.
- صالحی عمران، ابراهیم؛ عابدینی بلترک، میمنت؛ عزیزی شمالی، مصطفی و کشاور، کوثر (۱۳۹۷). رابطه‌ی بین اعتیاد به اینترنت و افسردگی در بین دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه‌ی دوم شهرستان کردکوی با تأکید بر نوع شبکه‌های مجازی. آموزش و سلامت جامعه، ۵(۱) (پیاپی ۱۷)، ۱۹-۱۲.
- عابدینی، یاسمین (۱۳۹۵). رابطه‌ی خودمهارگری، اعتیاد به فناوری‌ها و پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان عادی و کم‌توجه/فزون‌کش علوم روان‌شناختی، ۱۵(۵۷)، ۹۷-۷۹.
- عبدالله زاده، رضا؛ و مهران پور، رقیه. (۱۳۹۵). بررسی میزان اعتیاد به اینترنت در استفاده‌کنندگان از کافی‌نت‌های شهرستان بیرجند در سال ۱۳۹۵. طب پیشگیری، ۳(۳): ۱۳-۸.
- عرب زاده، مهدی (۱۳۹۶). رابطه‌ی نیازهای اساسی روان‌شناختی با سرزندگی ذهنی در سالمندان. سالمند، ۱۲(۲)، ۱۷۸-۱۷۰.
- غلامی، محمدتقی؛ قلاوندی، حسن؛ اکبری سوره، پروانه و امانی ساری بگلو، جواد (۱۳۹۲). فرهنگ مدرسه و از خودبیگانگی تحصیلی: نقش واسطه‌ای نیازهای روان‌شناختی اساسی. راهبرد فرهنگ، ۶(۲۴)، ۱۱۶-۹۹.
- فتحی، آیت‌اله؛ صادقی، سولماز؛ شریفی رهنمو، سعید؛ رستمی، حسین و عباسی کسان، حامد (۱۳۹۹). پیش‌بینی ویرسم رایانه‌ای و استیگمای موج اول اپیدمی کرونا بر اساس ابعاد اینترنتی در بین جوانان. پزشکی بالینی ابن‌سینا. مجله‌ی علمی دانشجویان علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی همدان، ۲۷(۲) (مسلسل ۹۶)، ۱۳۲-۱۲۴.
- فرنام؛ علی و قنبرپور گنججاری، مهرداد (۱۳۹۹). نقش ابعاد الگوهای ارتباط خانواده و ابعاد جو روانی اجتماعی کلاس درس در اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر تلفن همراه دانش‌آموزان پسر متوسطه‌ی زاهدان. مطالعات روانشناسی تربیتی، ۱۷(۳۷)، ۱۴۴-۱۲۱.
- فریبرز، زهرا؛ ساروخانی، باقر و حضرتی، زهرا (۱۳۹۹). بررسی جامعه‌شناختی رابطه‌ی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی و طلاق عاطفی در خانواده‌های تهرانی. فرهنگ تربیتی زنان و خانواده، ۱۵(۵۱)، ۱۱۷-۱۵۰.
- گنجی، بی‌نظیر؛ توکلی، سمیرا؛ بنی‌اسدی شهربابک، فائزه و اسدی، سکینه. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین اعتیاد به اینترنت و اشتیاق تحصیلی دانشجویان. راهبردهای آموزش (راهبردهای آموزش در علوم پزشکی)، ۹(۲)، ۱۵۰-۱۵۵.
- مختاری نوری، جمیله؛ زهری، سیما؛ یغمایی، فریده؛ عبادی، عباس و یولداشخان، مهدیار. (۱۳۸۹). مطالعه ارتباط عوامل مؤثر بر استفاده از اینترنت با تمایل به به‌کارگیری آن در اعضای هیات علمی بر اساس تئوری رفتار منطقی. پژوهش پرستاری، ۵(۱۹)، ۲۵-۳۴.
- موسوی، سید ولی‌اله (۱۳۹۹). شیوع اعتیاد به اینترنت و وضعیت استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در نوجوانان و جوانان ایرانی در سال ۱۳۹۷. مجله‌ی طب نظامی، ۲۲(۳)، ۲۸۸-۲۸۱.
- هاتف، نجمه و یوسفی، فریده (۱۳۹۸). رابطه‌ی هوش هیجانی کلاس و جو روانی اجتماعی کلاس با بهزیستی مدرسه: نقش واسطه‌ای ارضای نیازهای روان‌شناختی. روان‌شناسی تحولی (روان‌شناسان ایرانی)، ۱۶(۶۱)، ۲۲-۳.

- Arpaci, I., Kesici, Ş., & Baloğlu, M. (2018). Individualism and internet addiction: the mediating role of psychological needs. *Internet Research*.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological inquiry*, 11(4), 227-268 .
- Des Armier Jr, D., & Bolliger, D. U. (2019). An Investigation of Graduate Students' Internet Attitudes and Their Feelings of Connectedness. *The Journal of Continuing Higher Education*, 67(2-3), 83-96.
- Erdoğan, Y. (2008). Exploring the relationships among Internet usage, Internet attitudes and loneliness of Turkish adolescents. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 2(2).
- Guardia, G.J. Deci, E.L. Ryan, R.M. (2000). Withinperson variation insecurity of attachment: A self-theory perspective on attachment, Need Fulfillment and wellbeing. *Journal of personality and social psychology*, 79(8), 367-384.
- İlhan, A. Çelik, H. C. Gemcioglu, M. & Çiftaslan, M. E. (2016). Examination of the Relationship between Internet Attitudes and Internet Addictions of 13-18-Year-Old Students: The Case of Kahramanmaraş. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 15(2), 73-77.
- Kim, S. & Nho, C. R. (2017). Longitudinal reciprocal effects between peer relationship difficulties and aggressive behaviors in Korean adolescents. *Children and Youth Services Review*, 83, 41-47.
- Lee, B. K. Hong, J. Y. & Lee, W. N. (2004). How attitude toward the web site influences consumer brand choice and confidence while shopping online. *Journal of computer-mediated communication*, 9(2), JCMC923.
- Sheldon, K. M. Abad, N. & Hinsch, C. (2011). A two-process view of Facebook use and relatedness need-satisfaction: Disconnection drives use, and connection rewards it.
- Sun, R. Gao, Q. Xiang, Y. Chen, T. Liu, T. & Chen, Q. (2020). Parent-child relationships and mobile phone addiction tendency among Chinese adolescents: The mediating role of psychological needs satisfaction and the moderating role of peer relationships. *Children and Youth Services Review*, 116.